

УДК 373.3/.5.091.3-026.12-024.63:811.111]:373.3/.5.043.2-056.2/.3

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.10>

Наталія ЯЦИШИН

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025
ORCID: 0000-0002-3728-3679

Анна ЯСТРУБ

студентка II курсу факультету педагогічної освіти та соціальної роботи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025
ORCID: 0009-0008-1061-9962

Бібліографічний опис статті: Яцишин, Н., Яструб, А. (2024). Застосування інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови в інклюзивних класах. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 61–67, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.10>

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ

Стаття присвячена аналізу застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови в інклюзивних класах, з особливим акцентом на гру «Прийоми роботи з кубиком для засвоєння алфавіту». Доведено, що застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови в інклюзивних класах відіграє ключову роль у підтримці інтересу та залученості всіх учнів, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Інтерактивні методи навчання спрямовані на створення такого навчального середовища, де кожен учень може активно брати участь у процесі навчання, використовуючи англійську мову як засіб спілкування та взаємодії. У статті розглядаються переваги інтерактивного навчання для учнів з різними освітніми потребами та рівнями здібностей, а також його вплив на мотивацію, залученість та ефективність навчання. Особлива увага приділяється опису гри, її правилам та методиці проведення, а також обговоренню можливостей для адаптації та варіативності у її застосуванні. Автори аналізують, як гра сприяє розвитку мовних навичок, зокрема засвоєнню алфавіту, навичок читання та вимови, а також критичного мислення та креативності серед учнів. Стаття містить рекомендації для вчителів щодо впровадження подібних ігор у навчальний процес та підкреслює значення інтерактивного навчання для підвищення якості освіти в інклюзивних класах. Резюмовано, що застосування інтерактивних методів навчання англійської мови в інклюзивних класах є надзвичайно ефективним та сприяє залученню учнів до активного навчального процесу, розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та креативності. Зазначено, що перспективи подальших досліджень у цьому напрямі можуть бути пов'язані з аналізом довгострокового впливу інтерактивних методів на успішність учнів, вивченням специфічних інтерактивних методик, адаптованих для різних типів інклюзивних класів, та розробкою інноваційних навчальних матеріалів і цифрових інструментів для інтерактивного навчання.

Ключові слова: інтерактивні методи, інклюзивне навчання, англійська мова, гра, засвоєння алфавіту, мовні навички, навчання через гру, адаптація навчального процесу.

Nataliia YATSYSHYN

PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Foreign Languages for the Humanities, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0002-3728-3679

Anna YASTRUB

Student of the 2nd year of the Faculty of Pedagogical Education and Social Work, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0009-0008-1061-9962

To cite this article: Yatsyshyn, N., Yastrub, A. (2024). Zastosuvannya interaktyvnykh metodiv navchannya na urokakh anhliys'koyi movy v inklyuzyvnykh klasakh [Application of interactive teaching methods in the course of learning process of English in inclusive classes]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 61–67, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.10>

APPLICATION OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN THE COURSE OF LEARNING PROCESS OF ENGLISH IN INCLUSIVE CLASSES

This article is dedicated to analyzing the application of interactive methods in English language lessons in inclusive classes, with a special focus on the game «Techniques of Working with a Cube for Alphabet Acquisition». The use of interactive methods in English lessons with inclusive class has been proven to play a key role in maintaining the interest and engagement of all students, regardless of their special educational needs. Interactive teaching methods are aimed at creating such an educational environment where every student can actively participate in the learning process, using the English language as a means of communication and interaction. The article discusses the advantages of interactive learning for students with diverse educational needs and levels of ability, as well as its impact on motivation, engagement, and learning effectiveness. Particular attention is paid to the description of the game, its rules, and methodology of conduct, as well as discussing possibilities for adaptation and variability in its application. The authors analyze how the game contributes to the development of language skills, specifically alphabet acquisition, reading and pronunciation skills, as well as critical thinking and creativity among students. The article contains recommendations for teachers on implementing similar games into the educational process and highlights the significance of interactive learning for improving the quality of education in inclusive classes. In the concluding section, perspectives for further research in this direction are considered. It is summarized that the use of interactive methods of teaching English in inclusive classes is extremely effective and contributes to the involvement of students in the active learning process, as well as the development of communication skills, critical thinking and creativity. It is noted that the prospects for further research in this direction may be related to the analysis of the long-term impact of interactive methods on the success of students, the study of specific interactive methods adapted for different types of inclusive classes, and the development of innovative educational materials and digital tools for interactive learning.

Key words: interactive methods, inclusive education, English language, game, alphabet acquisition, language skills, learning through play, adaptation of the educational process.

Актуальність проблеми. Актуальність статті обумовлена зростанням кількості дітей з різними видами особливих потреб, що вимагають індивідуального підходу до навчання. Застосування інтерактивних методів дає змогу вчителям розробляти уроки, які враховують різні стилі навчання та потреби учнів, сприяючи їхньому активному включенню та підвищенню мотивації до вивчення англійської мови. Завдяки інтерактивним методам, учні можуть активно спілкуватися, спільно вирішувати завдання, розвивати комунікативні навички та збагачувати свій словниковий запас. Враховуючи сучасні тенденції в освіті, використання інтерактивних методів стає надзвичайно важливим, оскільки вони сприяють активному залученню учнів до навчального процесу, розвитку їх комунікативних навичок та збагаченню знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїй дослідницькій роботі О. С. Голентовська підкреслює важливість готовності майбутніх вчителів до роботи в інклюзивному середовищі. Вона визначає поняття інклюзивної освіти через ставлення педагога до рівності прав всіх дітей, незалежно від соціально-еко-

номічного статусу, віросповідання або категорії неповносправності/ООП. Крім того, вона вказує на необхідність знання теоретичних та практичних концепцій інклюзивної освіти, яка не обмежується лише освітою для «особливих дітей», а також на вміння виявляти критичність у сприйманні, дотримуватися етичних принципів та конфіденційності для запобігання проявам неінклюзивності (Ineke M. Pit-ten, 2018).

Згідно з роботою М. С. Бевзюк, розвиток професійної компетентності майбутніх вчителів в умовах інклюзивної освіти виявляється як важливий аспект. Він визначає інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, яка базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу. Широке запровадження інклюзивної освіти вимагає всеохоплюючих якісних змін у підготовці педагогів, і хоча проблему формування професійної компетентності педагога інклюзивного класу поки що не вважається вирішеною, важливо продовжувати її вирішувати (Bevzyuk, 2021).

У контексті інклюзивної освіти використання адаптивних методик стає важливою складовою для створення інклюзивного навчання. Ці методики дають змогу налаштувати навчальний процес під індивідуальні потреби кожного здобувача освіти, забезпечуючи доступність та рівність навчання для всіх, незалежно від їхніх особливих потреб. Використання адаптивних методик на уроках англійської мови стає ключовим елементом для забезпечення успішного інклюзивного навчання.

Метою статті є дослідження можливостей та ефективності використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови в інклюзивних класах з метою покращення навчального процесу для дітей з різними особливостями розвитку. **Завдання статті складаються з наступних пунктів:**

- аналіз теоретичних основ інклюзивної освіти та інтерактивних методів навчання;
- дослідження практичного досвіду застосування інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови в інклюзивних класах;
- визначити психолого-педагогічні фактори, які необхідно врахувати при використанні інтерактивних методів на уроці англійської мови.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інклюзивна освіта є світовою тенденцією та вже успішно функціонує в багатьох країнах, включаючи Канаду, Данію, ПАР, Іспанію, Бельгію, Швецію, Великобританію та США. Вони довели, що ця модель сприяє соціалізації дітей з особливими освітніми потребами та допомагає їм стати повноправними членами суспільства (Vodnar, 2011).

Застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови в інклюзивних класах відіграє ключову роль у підтримці інтересу та залученості всіх учнів, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб. Інтерактивні методи навчання спрямовані на створення такого навчального середовища, де кожен учень може активно брати участь у процесі навчання, використовуючи англійську мову як засіб спілкування та взаємодії. Це допомагає створити позитивний досвід навчання для учнів з різними потребами та здібностями.

Одним із ефективних інтерактивних методів є робота в парах або малих групах, що дозволяє учням в інклюзивних класах практикувати

англійську мову в менш стресовому середовищі. Вони можуть обмінюватися думками, задавати питання та висловлювати свої ідеї, що сприяє розвитку комунікативних навичок та підвищує самооцінку. Такий підхід також допомагає учням з особливими освітніми потребами відчувати себе частиною класу та розвивати соціальні навички.

Ігри на уроках англійської мови є ще одним важливим інтерактивним методом, який може бути використаний для підтримки інклюзивної освіти. Ігри не тільки роблять процес навчання більш захоплюючим, але й сприяють розвитку мовних навичок через практичне застосування мови в невимушеній обстановці. Ігрові методики можуть включати в себе рольові ігри, мовні конкурси та інтерактивні вправи, які стимулюють мислення та креативність учнів.

Використання технологій на уроках англійської мови також може значно підвищити інтерактивність навчання. Цифрові інструменти та ресурси, такі як електронні підручники, мовні додатки та інтерактивні дошки, дозволяють учням з різними потребами активно залучатися до процесу навчання. Це не тільки сприяє різноманітності методів навчання, але й дозволяє адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних потреб кожного учня.

Ще одним важливим аспектом застосування інтерактивних методів є включення візуальних та аудіальних матеріалів, які можуть покращити засвоєння мови. Використання відео, аудіозаписів та ілюстрацій може допомогти учням краще розуміти та запам'ятовувати нову лексику та граматичні структури. Це особливо важливо для учнів з особливими освітніми потребами, які можуть мати труднощі з традиційними методами навчання.

Роль вчителя в інтерактивному навчанні англійської мови в інклюзивних класах також змінюється. Вчителі повинні діяти не тільки як передавачі знань, але й як фасилітатори та підтримка для кожного учня. Це вимагає від вчителя гнучкості, терпіння та здатності адаптувати навчальні матеріали та методики до потреб кожного учня в класі (4, 2007).

Оцінювання успішності учнів в інклюзивних класах також має бути адаптоване до інтерактивних методів навчання. Замість традиційних письмових тестів вчителі можуть використовувати портфоліо, проєкти, презентації та

інші форми оцінювання, які дозволяють учням демонструвати свої знання та навички в більш творчій та особистісно значущій формі.

Наприклад, гра «Прийоми роботи з кубиком для засвоєння алфавіту» може стати веселою та ефективною інтерактивною активністю для уроків англійської мови в інклюзивних класах, де учні мають різні рівні здібностей та потреб у навчанні. Ця гра спрямована на допомогу учням засвоїти англійський алфавіт, а також розвивати навички читання та вимови. Інтерактивний елемент гри, що полягає у киданні кубика, додає елемент невизначеності та збудження, спонукаючи учнів до активної участі.

Правила гри прості: учні по черзі кидають кубик і називають літеру, яка випала на одній зі сторін кубика. Після цього вони повинні назвати об'єкт або ім'я, що починається з цієї літери, або ж сформулювати речення, в якому використовується ця літера. Такий підхід не тільки сприяє засвоєнню алфавіту, але й стимулює креативне мислення учнів, дозволяючи їм використовувати нові слова в контексті.

Обговорення після завершення гри є важливим елементом навчального процесу. Воно дозволяє вчителю та учням аналізувати правильні та неправильні відповіді, обговорювати труднощі, з якими стикалися учні під час гри, та визначати, що нового вони дізналися про англійський алфавіт чи процес читання. Таке обговорення не тільки допомагає учням краще засвоїти матеріал, але й сприяє розвитку мовних навичок, критичного мислення та вміння аргументувати свою точку зору.

Застосування таких інтерактивних ігор, як «Прийоми роботи з кубиком для засвоєння алфавіту», у навчальному процесі демонструє важливість інтеграції гри та веселощів у серйозний процес вивчення мови. Це не тільки робить навчання більш захопливим та менш стресовим для учнів з різними освітніми потребами, але й сприяє створенню позитивного навчального середовища, де кожен учень може відчути свій прогрес і внесок у спільну діяльність.

Успішне впровадження інтерактивних методів в інклюзивному навчанні англійської мови вимагає від шкіл та вчителів не тільки зміни підходів до навчання, але й створення підтримуючого та інклюзивного навчального середовища. Це може включати навчання вчителів, інвестування в навчальні ресурси та техноло-

гії, а також розробку політик, які підтримують інклюзивну освіту.

Залучення батьків та опікунів у процес інтерактивного навчання є ще одним важливим аспектом, який сприяє успіху учнів. Інформування батьків про методи та підходи, що використовуються на уроках, дозволяє їм краще розуміти та підтримувати навчальний процес своїх дітей вдома.

Нарешті, для ефективного застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови в інклюзивних класах важливо враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного учня. Це вимагає від вчителя не тільки професійних знань, але й емпатії, креативності та готовності до постійного самовдосконалення.

Використання зворотнього зв'язку як інструменту для підтримки інтерактивного навчання в інклюзивних класах має велике значення. Ефективний зворотній зв'язок допомагає учням розуміти свої сильні сторони та області для покращення, спонукаючи їх до самовдосконалення та активнішої участі в навчальному процесі. Вчителям важливо надавати зворотній зв'язок не тільки в письмовій формі, але й усно, з особливою увагою до індивідуальних досягнень та потреб кожного учня.

Створення інтерактивних проєктів, що включають дослідження та представлення знайденої інформації, є ще одним способом активізувати учнів. Ці проєкти можуть бути спрямовані на вивчення культурних аспектів англійськомовних країн, історичних подій або відомих особистостей. Такий підхід дозволяє учням не тільки практикувати англійську мову в автентичному контексті, але й розвивати навички критичного мислення, дослідницькі навички та вміння працювати в команді.

Адаптація навчального матеріалу до різних стилів навчання учнів є ключовим аспектом інтерактивного навчання в інклюзивних класах. Використання різноманітних навчальних ресурсів, таких як текстові матеріали, аудіо та відео записи, інтерактивні вправи та ігри, дозволяє забезпечити доступ до навчання для всіх учнів, незалежно від їхніх переваг у способах навчання або особливих освітніх потреб.

Залучення учнів до самооцінки та взаємооцінки є ефективним способом підвищити їхню відповідальність за власне навчання та розви-

ток. Це не тільки допомагає учням стати більш самостійними в навчанні, але й сприяє розвитку вміння критично оцінювати роботу як свою власну, так і своїх однокласників (5, 2012).

Впровадження інтерактивних методів в навчання англійської мови також може включати використання зовнішніх ресурсів та експертів. Залучення гостей-лекторів, віртуальні зустрічі з носіями мови або співпраця з іншими школами та освітніми організаціями можуть збагатити навчальний процес та зробити його більш реалістичним і мотивуючим для учнів.

Формування позитивного ставлення до помилок як невід'ємної частини навчального процесу є важливим для створення безпечного навчального середовища, де учні не бояться ризикувати та пробувати нове. Вчителі повинні наголошувати на тому, що помилки є цінним джерелом навчання та можливістю для зростання.

Застосування інтерактивних методів у викладанні англійської мови в інклюзивних класах вимагає від вчителя постійного професійного розвитку та готовності до експериментування з новими підходами та технологіями. Участь у професійних спільнотах, вебінарах та майстер-класах може допомогти вчителям оновлювати свої знання та навички, а також обмінюватися досвідом з колегами.

На завершення, успішне застосування інтерактивних методів у навчанні англійської мови в інклюзивних класах залежить від здатності вчителя інтегрувати ці методи в систему навчання таким чином, щоб вони враховували індивідуальні особливості кожного учня, стимулювали їхню активну участь та сприяли позитивному навчальному досвіду. Постійний пошук балансу між інноваційними методами та індивідуальним підходом до кожного учня є ключем до успіху в сучасній інклюзивній освіті.

Розвиток мовної інтуїції через інтерактивні методи навчання в інклюзивних класах є особливо важливим. Імерсивні техніки, які занурюють учнів у мовне середовище, дозволяють їм не тільки практикувати мову в контексті, але й інтуїтивно засвоювати граматичні структури та лексику. Такий підхід може включати метод проектів, дискусій на актуальні теми та інші види діяльності, які стимулюють активне використання мови.

Підвищення мотивації учнів через інтерактивне навчання вимагає індивідуального

підходу та залучення інтересів кожного учня. Вчителі можуть використовувати елементи гейміфікації, нагороджуючи учнів за активність, прогрес у навчанні або вміння працювати в команді. Це допомагає створити позитивний досвід навчання та спонукає учнів до подальшої активної участі.

Використання мультимедійних ресурсів, таких як відео, подкасти та онлайн-курси, може значно збагатити інтерактивне навчання. Ці ресурси дозволяють вчителям представляти навчальний матеріал у різних форматах, що допомагає залучити учнів з різними типами сприйняття інформації та підвищити їхню зацікавленість (Sofiy, Nayda, 2007).

Врахування емоційного компоненту в навчанні також є важливим аспектом інтерактивних методів. Використання історій, розповідей, рольових ігор та інших видів діяльності, які викликають емоційну відповідь, дозволяє поглибити залученість учнів та зробити навчання більш значущим.

Застосування критичного мислення та рефлексії в інтерактивному навчанні допомагає учням не тільки засвоювати мовний матеріал, але й розвивати здатність аналізувати, порівнювати та робити висновки. Вчителі можуть стимулювати цей процес через дебати, критичний аналіз текстів та проектну діяльність.

Інклюзивність у інтерактивному навчанні англійської мови також передбачає адаптацію матеріалів та завдань до можливостей і потреб кожного учня. Важливо враховувати не тільки освітні потреби, але й культурні, соціальні та емоційні аспекти, щоб забезпечити рівний доступ до навчання для всіх.

Залучення до навчального процесу реальних життєвих ситуацій та контекстів може значно підвищити ефективність інтерактивного навчання. Проектна робота, що базується на реальних викликах та проблемах, допомагає учням застосовувати знання в практичному контексті та розвивати важливі життєві навички.

Співпраця між учнями в інтерактивному навчанні сприяє не тільки розвитку мовних навичок, але й соціальним навичкам, таким як комунікація, взаємодопомога та здатність до роботи в команді. Важливо створювати умови для ефективної групової роботи та спільних проектів, які сприяють згуртованості класу та взаєморозумінню.

Підсумовуючи, інтерактивні методи навчання в інклюзивних класах вимагають від вчителів гнучкості, креативності та відданості своїй справі. Успішна інтеграція цих методів може забезпечити всебічний розвиток учнів, підтримуючи їх індивідуальні особливості та сприяючи ефективному засвоєнню англійської мови.

Залучення учнів до процесу самовизначення та постановки особистих навчальних цілей є важливим компонентом інтерактивного навчання в інклюзивних класах. Це дозволяє учням розуміти власні потреби та інтереси, встановлюючи реалістичні та досяжні цілі для вивчення англійської мови. Вчителі можуть сприяти цьому процесу, допомагаючи учням рефлексувати над власними досягненнями та визначати кроки для подальшого розвитку.

Інтеграція крос-культурного навчання в інтерактивний процес вивчення англійської мови в інклюзивних класах дозволяє розширити світогляд учнів та сприяє розвитку поваги та розуміння культурної різноманітності. Використання історій, фільмів, музики та інших культурних матеріалів може залучити учнів до глибшого вивчення мови через контекст різних культур.

Застосування диференційованого навчання в інтерактивних методах дозволяє вчителям враховувати індивідуальні особливості та рівні підготовки кожного учня. Це може включати адаптацію завдань, вибір різноманітних навчальних матеріалів та забезпечення різних способів демонстрації знань учнями, що дозволяє кожному з них досягати успіху на власному рівні.

Використання зворотного зв'язку як навчального інструменту у інтерактивному навчанні дозволяє учням вчасно отримувати інформацію про свої успіхи та області для покращення. Ефективний зворотний зв'язок має бути конкретним, конструктивним та спрямованим на подальше навчання, що сприяє мотивації учнів і їх активності в навчальному процесі.

Залучення технологій в інтерактивне навчання може значно підвищити ефективність навчального процесу в інклюзивних класах. Використання онлайн платформ, соціальних медіа та інших цифрових інструментів для спілкування, співпраці та доступу до ресурсів забезпечує учням різноманітні способи вивчення та використання англійської мови в автентичних контекстах.

Розвиток навичок критичного мислення через інтерактивні завдання та проекти є одним із ключових аспектів сучасного навчання англійської мови. Аналіз текстів, розв'язання проблемних ситуацій та ведення дебатів на актуальні теми дозволяє учням не тільки практикувати мову, але й розвивати важливі навички мислення та аргументації.

Організація спільної роботи учнів над проектами та завданнями сприяє не тільки розвитку мовних навичок, але й соціальних вмінь, таких як комунікація, взаємодопомога та здатність до компромісів. Важливо створити в класі атмосферу взаємоповаги та підтримки, де кожен учень може відчувати себе цінним членом команди.

Наостанок, важливо підкреслити роль вчителя як модератора та наставника в інтерактивному навчанні. Вчителю необхідно не тільки передавати знання, але й сприяти розвитку учнів як самостійних та відповідальних учасників навчального процесу, враховуючи при цьому індивідуальні потреби та можливості кожного з них.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Висновки з проведеного дослідження свідчать про значну ефективність застосування інтерактивних методів навчання англійської мови в інклюзивних класах. Ці методи сприяють залученню учнів до активного навчального процесу, розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та креативності. Зокрема, підхід, заснований на груповій роботі, проектній діяльності та використанні мультимедійних ресурсів, дозволяє задовольнити індивідуальні освітні потреби учнів, сприяє їхній соціальній адаптації та інтеграції в навчальний процес. Ефективне впровадження інтерактивних методів вимагає від вчителів не лише високого рівня професіоналізму, але й готовності до постійного самовдосконалення, вивчення нових підходів та технологій.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі можуть бути пов'язані з аналізом довгострокового впливу інтерактивних методів на успішність учнів, вивченням специфічних інтерактивних методик, адаптованих для різних типів інклюзивних класів, та розробкою інноваційних навчальних матеріалів і цифрових інструментів для інтерактивного навчання. Також актуальним залишається питання підго-

товки вчителів до ефективної роботи в інклюзивному середовищі, зокрема розвитку їхніх компетенцій у сфері використання інтерактивних технологій та методів навчання. Важливим аспектом є також вивчення впливу інтерактивних методів на розвиток емоційного інтелекту учнів, їхню самооцінку та мотивацію до

навчання. У майбутньому дослідження можуть зосередитися на пошуку оптимальних способів інтеграції інтерактивних методів у традиційну освітню систему, а також на аналізі ефективності конкретних інтерактивних підходів у контексті глобалізації освіти та постійно змінюваних соціальних вимог.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ineke M. Pit-ten C., Markova M., Krischler M., Krolak-Schwerdt S. Promoting Inclusive Education: The Role of Teachers' Competence and Attitudes. *Insights into Learning Disabilities*. 2018. №15(1). P. 49–63. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1182863.pdf> (дата звернення:10.10.2023).
2. Бевзюк М. С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до взаємодії з батьками в умовах інклюзивного навчання як педагогічна проблема. *Pedagogical and psychological science and education: transformation and development vectors*: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. P. 1–18. URL:<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-084-1-5> (дата звернення:10.10.2023).
3. Боднар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа*. 2011. № 3. С. 10–14.
4. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін.; за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ : 2007. 128 с.
5. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська та ін.; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.
6. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навч.-метод. посіб.] / [А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін.]; за заг. ред. Л. І. Даниленко. К., 2007. 128 с.

REFERENCES:

1. Ineke M. Pit-ten C., Markova M., Krischler M., Krolak-Schwerdt S. (2018) Promoting Inclusive Education: The Role of Teachers' Competence and Attitudes. *Insights into Learning Disabilities*. 15(1). P. 49–63. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1182863.pdf> (in English).
2. Bevzyuk M. S. (2021) Pidhotovka maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly do vzayemodiyi z bat'kamy v umovakh inklyuzyvnoho navchannya yak pedahohichna problema. [Preparation of future primary school teachers for interaction with parents in the conditions of inclusive education as a pedagogical problem]. *Pedagogical and psychological science and education: transformation and development vectors*: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», P. 1–18. URL:<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-084-1-5> (in Ukrainian).
3. Bodnar V. (2011) Inklyuzyvne navchannya yak sotsial'no-pedahohichnyy fenomen [Inclusive learning as a socio-pedagogical phenomenon]. *Ridna shkola*. 3. P. 10–14 (in Ukrainian).
4. Kontseptual'ni aspekty inklyuzyvnoyi osvity. Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya (2007) [Conceptual aspects of inclusive education. Inclusive school: features of organization and management] : navch.-metod. posib. / A. A. Kolupayeva, Yu. M. Nayda, N. Z. Sofiy ta in.; za zah. red. L. I. Danylenko. Kyiv : 128 p. (in Ukrainian).
5. Osnovy inklyuzyvnoyi osvity (2012) [Basics of inclusive education] : navch.-metod. posib. / A. A. Kolupayeva, O. M. Taranchenko, I. O. Bilozers'kata in. ; za zah. red.A. A. Kolupayevoyi. Kyiv : A.S.K., 308 p. (in Ukrainian).
6. Sofiy N. Z., Nayda Yu. M. (2007) Kontseptual'ni aspekty inklyuzyvnoyi osvity. Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya: [Conceptual aspects of inclusive education. Inclusive school: features of organization and management : navch.-metod. posib. [A. A. Kolupayeva, Yu. M. Nayda, N. Z. Sofiy ta in.]; za zah. red. L. I. Danylenko. Kyiv : 128 p. (in Ukrainian).